

ההכנסות וההוצאות של המוסדות הבנקאיים*

1. קווי ההתפתחות העיקריים

בשנת 1969 הואט במקצת הגידול בנכסי המוסדות הבנקאיים ובהכנסותיהם אך נמשך הגידול המהיר ברווחיותם. ההאטה בהתרחבות המוניטרית בשנת 1969 הביאה לירידה קלה בקצב הגידול של היתרה השנתית הממוצעת של נכסי המוסדות הבנקאיים (לרבות החשבונות המקבילים). גידול זה הגיע ל-23.3 אחוזים, לעומת 25.5 אחוזים ב-1968 (ראה לוח 1).
 הרווח הכולל של המוסדות הבנקאיים עלה ב-1969 ב-21.5 מיליון ל"י, שהן 37.0 אחוזים, והגיע ל-79.6 מיליון ל"י. ב-1968 היתה העלייה בסך 13.8 מיליון ל"י, שהן 31.1 אחוזים. ההפרשות למס הכנסה על הרווח התפעולי הסתכמו ב-35.6 מיליון ל"י.
 ההכנסות התפעוליות עלו בשנת 1969 ב-187.0 מיליון ל"י, שהן 28.7 אחוזים, רווחי הון נטו עלו ב-2.1 מיליון ל"י ולעומתם גדלו ההוצאות התפעוליות ב-167.6 מיליון ל"י, שהן 28.1 אחוזים. הגידול המהיר בהכנסות התפעוליות בשנת 1969 נבע מן הגידול המהיר ביתרה השנתית הממוצעת של נכסי המוסדות הבנקאיים ומן העלייה הקלה בתשואה הממוצעת על הנכסים.
 התפלגות הגידול בהכנסות המוסדות לפי מרכיביו מלמדת, כי חלקן של ההכנסות מריבית על הלוואות בכלל הגידול היה 46.9 אחוזים, חלקן של הכנסות מריבית על פיקדונות בבנק ישראל

לוח 1

הנכסים, ההכנסות, ההוצאות והרווחים של המוסדות הבנקאיים, 1967 עד 1969 *

העלייה או הירידה (-) לעומת השנה הקודמת				1969	1968	1967	
1969	1968	1969	1968				
(אחוזים)				(מיליוני ל"י)			
25.7	21.0	2,611.6	1,761.6	12,766.7	10,155.1	8,393.5	היתרה השנתית הממוצעת של נכסים
23.3	25.5	2,136.9	1,865.3	11,306.9	9,170.0	7,304.7	נכסים וחשבונות מקבילים לסוף השנה
12.8	5.2	40.4	15.7	355.7	315.3	299.6	וחשבונות מקבילים
8.9	7.8	27.6	22.2	335.0	307.5	285.2	הון עצמי לסוף השנה
28.7	30.4	187.0	152.0	839.2	652.2	500.2	היתרה השנתית הממוצעת של הון עצמי
28.1	28.7	167.6	133.0	764.1	596.5	463.5	הכנסות תפעוליות
34.8	51.8	19.4	19.0	75.1	55.7	36.7	הוצאות תפעוליות
87.5	-68.4	2.1	-5.2	4.5	2.4	7.6	רווח תפעולי
							רווחי הון נטו
							רווח כולל (רווח תפעולי + רווחי הון נטו)
37.0	31.1	21.5	13.8	79.6	58.1	44.3	

* המונח מוסדות בנקאיים כולל את הבנקים המסחריים ואת האגודות השיתופיות לאשראי. בלוח זה ובכל הלוחות דלהלן לא נכללו הבנקים: פויכטונגר, אלרון וקרדיט שהפסיקו לפעול ובנק יעד ובנק החקלאות שהם לפי אופיים מוסדות כספיים.

* סקירה זו נכתבה בידי שאול ברונפלד ממחלקת המחקר.

ובמוסדות בנקאיים בחוץ לארץ ובארץ — 20.5 אחוזים, חלקן של ההכנסות מתיק ניירות הערך של המוסדות 18.1 אחוזים, ומשקלן של ההכנסות מעמלות 14.5 אחוזים.

הגידול בהכנסות מריבית על הלוואות מבטא את הגידול המהיר ביתרת הלוואות לציבור, ואולי אף עלייה בריבית הממוצעת שגבו המוסדות על הלוואות, שכן על אף הגידול באשראי שררה במשך השנה מתיחות בשוק הכספים שהתבטאה בקיום עודף ביקוש ניכר לאשראי ובלחצים לעליית שערי ריבית. העלייה המהירה בהכנסות מתיק ניירות הערך של המוסדות קשורה להמשך הגידול המהיר בתכניות החיסכון, שמכספיהן רוכשים ניירות ערך, וכן היא תוצאה של עליית מחירי איגרות החוב בבורסה שאיפשרה להשיג רווחי הון. המתוחות בשוק הכספים התבטאה גם בעליית ההכנסות מתיווך שטרות, לאחר שבשנים 1967 ו-1968 חלה ירידה בהכנסות ממקור זה.

הגידול בהוצאות המוסדות הבנקאיים מורכב מעלייה ב-103.8 מיליון ל"י בתשלומי הריבית על פיקדונות הציבור (61.9 אחוזים מהגידול בהוצאות התפעוליות) ומעלייה ב-20.2 מיליון ל"י בריבית ששולמה על כספים אחרים שגייסו המוסדות הבנקאיים (12.1 אחוזים מהגידול בהוצאות התפעוליות). הוצאות אלו עלו בשנת 1969 בשיעור 35.8 אחוזים, שהוא שיעור הגבוה מזה של עליית סך כל ההכנסות התפעוליות. בין השאר, מבטא גידול זה בהוצאות את עליית שער הריבית על פיקדונות לזמן קצוב במטבע ישראלי בעקבות עליית שערי הריבית לזמן קצר. השכר וההוצאות המינהליות האחרות עלו בשנת 1969 בקצב איטי, יחסית לשאר מרכיבי ההוצאות התפעוליות והגידול בתשלומים אלה היה 23.6 אחוזים מהגידול בסך כל ההוצאות.

הוצאות השכר והתשלומים הגילויים עלו ב-1969 ב-17.4 אחוזים — שיעור העולה על זה של שנת 1968 (13.1 אחוזים), אך לעומת זאת, עלו ההוצאות המינהליות והאחרות ב-13.9 אחוזים, לעומת 20.9 אחוזים ב-1968.

ההתפתחות שתוארה לעיל התבטאה בעליית התשואה הממוצעת על נכסי המוסדות הבנקאיים ולעליית שולי הרווח על ההכנסות. גורמים אלה, בתוספת הגידול האיטי של ההון העצמי בהשוואה להתחייבויות המוסדות הבנקאיים, פעלו לעלייה בשיעור הרווח הכולל ביחס להון העצמי: מ-18.3 אחוזים ב-1968 ל-23.1 אחוזים ב-1969.

מן השיפור ברווחיות נהנה חלק ניכר מהבנקים, כך שמספר הבנקים שרווחיהם הכוללים עלו בשיעור העולה על 25 אחוזים היה 13, ומשקלם בקבוצה הגיע ל-88.9 אחוזים.

בשנת 1969 התקבל לראשונה הדיווח של המוסדות הבנקאיים על הכנסותיהם והוצאותיהם לפי שאלון חדש, מפורט יותר מזה של השנים הקודמות (דוגמת השאלון החדש מצויה בחוזר המפקח על הבנקים, מספר 131 מיום 28 בדצמבר 1969). הנתונים החדשים אינם תמיד בני-השוואה עם הנתונים של השנים הקודמות, ובלוח 2 מצויינים במפורש הנתונים שלגביהם אין הסדרה רצופה. גם לגבי שאר הנתונים יש לנהוג בזהירות בעת השוואתם לנתונים של שנים קודמות. שנית, בסקירה זו שוב אין נתוני הבנקים המסחריים מוצגים בנפרד מאלה של האגודות השיתופיות לאשראי. משקל האגודות במוסדות הבנקאיים ירד בהתמדה, בגלל רכישת אגודות על ידי בנקים או הפיכת אגודות לבנק ובגלל התפתחות איטית יחסית לזו של הבנקים (הכנסות האגודות בשנת 1969 היוו 2.5 אחוזים בלבד מהכנסות המוסדות הבנקאיים).

חשוב לציין, כי הנתונים לשנת 1968 אינם כוללים את אלה המתייחסים לבנק זרובבל שכן התוצאות העסקיות שעליהן דיווחה אגודה זו בשנת 1968 משקפים במידה רבה פעולות שנעשו בשנים שקדמו ל-1968.¹

כמו בסקירות לשנים קודמות, גם נתוני סקירה זו אינם כוללים את נתוני הבנקים פויכטונגר אלרן וקרדיט — אלה הפסיקו לפעול — ואת נתוני בנק יעד ובנק החקלאות, שהם לפי אופיים מוסדות כספיים.

¹ אגודה זו הסתכנה בקשיים פינאנסיים ונרכשה בידי הלואה וחסכון תל-אביב-יפו ביום 20.8.68. עסקי האגודה הועברו למוסד הרוכש ביום 17.7.69.

פירוט ההכנסות וההוצאות של המספרות הבנקאיים, 1967 עד 1969 *

העלייה או הירידה (-) לעומת השנה הקודמת ⁵		1969	1968 ¹	1967	
1969	1968	(מיליוני ל"י)			הכנסות
(אחוזים)					
					ריבית מהלוואות ושטרות שנוכו ומהלוואות מפיקדונות הממשלה והציבור למתן הלוואות
30.5	27.6	374.8	287.1	225.0	ריבית על פיקדונות פו"ק ותמ"מ בבנק ישראל
25.3	33.7	106.6	85.1	95.0	ריבית על פיקדונות אחרים בבנק ישראל
-7.9		38.7	42.0		ריבית על פיקדונות במסדות בנקאיים בארץ ובחו"ל
94.4	63.9	41.5	21.4	13.0	סך כל הריבית על פיקדונות
25.8	37.4	186.8	148.5	108.0	ריבית, דיבידנדים ורווחי הון נטו
					מנירות ערך והשקעות ⁴
42.4	103.4	113.4	79.6	39.1	עמלות על תיווך בשטרות וערבויות
32.0	..	40.7	30.8	..	עמלות אחרות
16.3	..	123.5	106.2	..	סך כל העמלות
19.8	7.0	164.2	137.0	128.1	סך כל ההכנסות התפעוליות
28.6	30.4	839.2	652.2	500.2	
					הוצאות
13.6	12.1	155.1	136.6	121.8	שכר ומשכורת ⁴
33.8	17.1	43.0	32.1	27.4	תשלומים גילויים (לרבות פנסיות) ⁴
17.4	13.1	198.1	168.7	149.2	סך כל השכר והתשלומים הגילויים
-8.5	25.0	35.5	38.8	31.0	ריבית על פיקדונות עובר ושב
70.2	93.3	67.4	39.6	20.5	ריבית על תכניות חיסכון מאושרות
38.2	49.6	286.6	207.3	138.6	ריבית על פיקדונות אחרים ²
36.3	50.3	389.5	285.7	190.1	סך כל הריבית על פיקדונות הציבור
17.4	11.6	33.3	28.4	25.4	ריבית על פיקדונות הממשלה
					ריבית על פיקדונות מוסדות בנקאיים
62.7	20.5	30.6	18.8	15.6	בארץ ובחו"ל והלוואות אחרות
-20.0	-15.3	4.0	5.0	5.9	עמלות בעד שירותים בנקאיים
21.1	26.7	2.3	1.9	1.5	ריבית על שטרי חוב הוניים
33.1	13.0	81.2	61.0	54.0	סך כל הריבית לאחרים
11.0	25.4	64.6	58.2	46.4	הוצאות מינהליות
16.8	14.3	8.9	7.6	6.6	פחת על נכסי דלא נידי
33.3	-2.0	9.5	7.1	7.3	תרומות ומיסים (להוציא מס הכנסה)
13.9	20.9	83.0	72.9	60.3	סך כל ההוצאות המינהליות ואחרות
216.7	100.0	3.8	1.2	0.6	קנסות על גרעונות בגזילות
21.4	-24.7	8.5	7.0	9.3	חובות רעים נטו ³
28.1	28.7	764.1	596.5	463.5	סך כל ההוצאות התפעוליות
34.8	51.8	75.1	55.7	36.7	הרווח התפעולי ⁴
		3.5	1.5	2.3	רווחי הון נטו ממכירת נכסים ⁴
		0.1	-0.7		הפרשה לתגודות בערך השקעות ⁴
		-1.2	הוצאות חד פעמיות ⁴
		2.1	1.6	5.3	הפרשי הצמדה נטו -
87.5	-68.4	4.5	2.4	7.6	סך כל רווחי ההון בניכוי הוצאות חד פעמיות ⁴
37.0	31.1	79.6	58.1	44.3	סך כל הרווחים לפני תשלום מס הכנסה

* למעט הבנקים ארון, פויכטונגר, קרדיט, חקלאות ויער.

¹ הנתונים לשנה זו אינם כוללים את אלה המתייחסים לבנק ורובכל (ראה הסבר בסעיף 1).

² פיקדונות לזמן קצוב במטבע ישראלי, חשבונות פו"ק ותמ"מ, פיקדונות חושבי חוץ ופיקדונות למתן הלוואות של מוסדות מאושרים.

³ חובות שנמחקו והפרשה לחובות רעים בניכוי חובות מתוקים שנגבו.

⁴ מיון סעיף זה בשנת 1967 שונה מזה של הנתונים לשנים 1968 ו-1969.

⁵ שערי הגידול חושבו על פי נתונים לא-מעגליים.

2. ההכנסות של המוסדות הבנקאיים

בשנת 1969 המשיכו ההכנסות התפעוליות של המוסדות הבנקאיים לגדול בקצב מהיר, אף כי בהשוואה לשנה הקודמת חלה האטה קלה בגידול. התוספת להכנסות התפעוליות הסתכמה ב-1968 ב-187.0 מיליון ל"י, שהן 28.6 אחוזים, לעומת 30.4 אחוזים ב-1968 (ראה לוח 2). סך כל ההכנסות התפעוליות הגיע בשנת 1969 ל-839.2 מיליון ל"י.

ההכנסות מריבית על הלוואות עלו בשנת 1969 ב-30.5 אחוזים, לעומת עלייה בשיעור 27.6 אחוזים בשנת 1968. נתונים אלה מצביעים על עלייה קלה בתשואה הממוצעת על הלוואות שנתנו המוסדות, באשר קצב התרחבות האשראי הואט בשנת 1969 בהשוואה להתרחבות ב-1968. יתר על כן, משקל הלוואות מתוך פיקדונות הממשלה והציבור למתן הלוואות בתיק הלוואות של המוסדות עלה, וסוג זה של אשראי נושא ריבית נמוכה יחסית לריבית על אשראי מאמצעי הבנק. כמו כן ראוי לציין, כי משקל האשראי המוכווני עלה אף הוא בהשוואה למצב ב-1968 (ראה לוח נספח).

לחישוב המצביע של עלייה בתשואה הממוצעת על הלוואות יש להתייחס בזהירות, שכן הנתון על הריבית מהלוואות אינו בר-השוואה באופן מלא בשנים 1968 ו-1969. עם זאת יתכן כי המתיחות ששררה בשוק הכספים בשנת 1969 איפשרה לבנקים להגדיל את הריבית שהם גבו על האשראי, שכן בשלושת הרביעים הראשונים של 1968 היה שפע יחסי באשראי ואילו בכל שנת 1969 שררה מתיחות בשוק הכספים ועודף ביקוש ניכר לאשראי.

מרכיב הכנסות שני שגדל בקצב מהיר ב-1969 היה ההכנסות מריבית, דיבידנדים ורווחי הון נטו מניירות ערך. ההכנסות בסעיף זה עלו ב-1969 ב-33.8 מיליון ל"י, שהן 42.4 אחוזים, שיעור העולה, כנראה, במידה ניכרת על זה של השנה הקודמת; וגם התשואה על תיק ניירות הערך של הבנקים ועל ההשקעות בחברות עזר עלתה בשנת 1969 בהשוואה לקודמתה.

לוח 3

התפלגות ההכנסות הרווחיות והרווחים של המוסדות הבנקאיים, 1967 עד 1969
(אחוזים)

1969	1968	1967	
			הכנסות
44.7	44.0	45.0	ריבית מהלוואות ושטרות שנוכו
22.3	22.8	21.6	ריבית מפיקדונות
13.5	12.2	7.8	ריבית, דיבידנדים ורווחי הון נטו מניירות ערך
19.5	21.0	25.6	עמלות שירותים
100.0	100.0	100.0	סך כל ההכנסות התפעוליות
			הוצאות
46.4	43.8	38.0	ריבית על פיקדונות הציבור
9.7	9.4	10.9	ריבית לאחרים
23.6	25.9	29.8	שכר ותשלומים גלויים
11.4	12.4	13.9	הוצאות מינהליות, חובות רעים וקנסות
91.1	91.5	92.6	סך כל ההוצאות התפעוליות
8.9	8.5	7.4	הרווח התפעולי
100.0	100.0	100.0	סך כל ההוצאות התפעוליות והרווח התפעולי
94.4	95.8	82.9	הרווח התפעולי
5.6	4.2	17.1	רווחי ההון, נטו
100.0	100.0	100.0	סך כל הרווחים לפני תשלום מס הכנסה

הגורם העיקרי לעליית ההכנסות ממקור זה הוא, כמוכּוּן, הגידול בתיק ניירות ערך ובהשקעות הבנקים. גידול זה הוא במידה רבה תוצאה של ההתרחבות המהירה של תכניות החיסכון המאושרות.² הגידול בתשואה על ניירות ערך והשקעות אחרות מקורו בעלייה שחלה בשערי איגרות חוב בבורסה — עלייה שאיפשרה לבנקים להשיג רווחי הון ניכרים. וכן גם מעלייה בדיבידנדות שקיבלו בנקים על השקעותיהם בעקבות הגיאות בפעילות הכלכלית בשנת 1969.

הדיווח החדש על סעיפי הכנסות הבנקים ב־1969 מאפשר לראשונה למיין את הכנסותיהם מפיקדונות בבנק ישראל לפי סעיפים. הנתונים שהתקבלו מראים, כי הכנסות הבנקים מריבית על פיקדונות פו"ק ותמ"מ בבנק ישראל בשנת 1969 הגיעו ל־106.6 מיליון ל"י, עלייה ב־21.5 מיליון ל"י, שהן 25.3 אחוזים. הריבית ששילמו הבנקים לבעלי פיקדונות פו"ק ותמ"מ הסתכמה ב־101.6 מיליון ל"י כך שהמירווח מעסקים אלה, ללא העמלות שגובים הבנקים מלקוחותיהם הגיע ל־50 מיליון ל"י. מירווח זה מורכב מהכנסות עקב שבירת פיקדונות ומהבדלים בין אורך תקופות ההפקדה של הציבור בבנקים לבין אורך תקופות ההפקדה של הבנקים בבנק ישראל.

כמו כן גובים הבנקים עמלה על ניהול חשבונות אלה המגיעה ל־ $\frac{3}{8}$ האחוז מהיתרה השנתית הממוצעת של חשבונות פו"ק ותמ"מ, שהסתכמה בשנת 1969 ב־1,967 מיליון ל"י (עמלות אלה מופיעות בסעיף "הכנסות מעמלות אחרות"). הגידול בהכנסות ממקור זה קשור להתרחבות הרבה ביתרה השנתית הממוצעת של פיקדונות אלה, שכן בשערי הריבית ששילם בנק ישראל על פיקדונות אלה לא חל שינוי (ראה לוח 4). הגידול בפיקדונות אלה בשנת 1969 קשור בביקוש הרב להחזקת נכסים צמודים שהתבטא בשיעור המרות נמוך של כספי הפיצויים האישיים ושל הכנסות מריבית על הפיקדונות.⁸

הריבית על פיקדונות אחרים שהוחזקו בבנק ישראל — בעיקר פיקדונות המוחזקים במסגרת הוראות הנזילות — ירדה בשנת 1969 ב־3.3 מיליון ל"י. ירידה זו היא תוצאה של הירידה ביתרה השנתית הממוצעת של נכסים נזילים שהחזיקו הבנקים בבנק ישראל. זאת, בניגוד להתפתחות בשנת 1968, שבה גדלו הנכסים הנזילים בשיעור ניכר והביאו לעלייה בהכנסות ממקור זה (ראה לוח 4).

בשנת 1969 נמשך הגידול המהיר בריבית שקיבלו בנקים על הפקדות במוסדות בנקאיים אחרים בארץ ובחוץ לארץ. עיקר ההכנסות ממקור זה נובעות מהפקדות בבנקים זרים הנעשות למימון סחר החוץ של המשק ובמסגרת פעולות שמנהלים בנקים ישראלים בשוקי ההון

לוח 4

הפיקדונות העיקריים של המוסדות הבנקאיים בבנק ישראל, הנושאים ריבית, 1967 עד 1969 *

העלייה או הירידה (-) לעומת השנה הקודמת		1969	1968	1967	
1969	1968				
	(אחוזים)		(מיליוני ל"י)		
24.4	48.3	1,426.8	1,146.0	773.0	פו"ק
21.9	48.9	540.8	443.7	298.0	תמ"מ
-6.1	31.0	742.9	787.9	601.3	פיקדונות במטבע ישראלי
14.0	42.2	2,709.5	2,377.6	1,672.3	סך הכול

* החישוב מבוסס על יתרה שנתית ממוצעת של הסכומים לטווח כל חודש.

² חלק מהרכישה של ניירות ערך מאושרים בכספי תכניות החיסכון גרשם בסעיף השקעות בחברות עור (בדרך כלל, חברות להשקעות של הבנקים הגדולים) ולא בתיק ניירות הערך.
³ ראה בנק ישראל, דין וחשבון 1969, פרק י"ד, סעיף 5.

הבינלאומיים. היתרה השנתית הממוצעת של פיקדונות בבנקים בחוץ לארץ והלוואות לבנקים בחוץ לארץ הסתכמה ב-1969 ב-662 מיליון ל"י לעומת 48 מיליון ל"י שהופקדו במוסדות בנקאיים מקומיים.

נתונים חדשים נוספים שהתקבלו בשנת 1969 נוגעים למיון ההכנסות מעמלות. העמלות בעד תיווך שטרות ובעד ערבויות בגין תיווך בשטרות הסתכמו בשנת 1969 ב-40.7 מיליון ל"י. נתון זה כולל את ההפרש בין הריבית הדביטורית לבין הריבית הקרדיטורית על תיווך בשטרות ואת העמלות שגובים המוסדות עבור מתן ערבויות על עסקי תיווך בשטרות.

היתרה השנתית הממוצעת של שטרות בתיווך בשנת 1969 עמדה על 708.9 מיליון ל"י, כך שתשואת העמלות בתיווך שטרות הגיעה לשיעור 5.7 אחוזים. שיעור זה מטה כלפי מעלה את התשואה, שכן אין בידינו נתונים על היקף הערבויות שנתונים המוסדות שאינן כרוכות בפעולות תיווך שהם עושים. הגידול המהיר בעמלות בעד תיווך שטרות וערבויות ב-1969 הוא תוצאה של עלייה ביתרה השנתית הממוצעת של שטרות בתיווך וערבויות בשיעור 7.1 אחוזים (ראה לוח נספח) ושל עליית המרווח על עסקות אלה במשך השנה. הגידול ביתרה השנתית הממוצעת של שטרות בתיווך ועליית המרווח – שניהם ביטוי למתיחות ששררה בשוק הכספים במשך כל שנת 1969. הגידול בערבויות בנקאיות רגילות (שלא ניתנו במסגרת עסקות בשטרות) מבטא, כנראה, את הגידול המהיר שחל בפעילות הכלכלית במשך בענפיו השונים בשנת 1969.

סביר לחשוב, שהגידול בשאר העמלות שקיבלו המוסדות קשור אף הוא לגידול בפעילות במשק – הדבר אמור במיוחד בעמלות על קיבולים ואשראים דוקומנטריים על עסקי לקוחות במטבע חוץ וכן לגידול בפעילות בבורסה.⁴

התפתחות סוגי ההכנסות השונים ב-1969 שתוארה לעיל הביאה למספר שינויים במשקלם היחסי של מרכיבי ההכנסות התפעוליות (ראה לוח 3). משקל עמלות השירותים המשיך לרדת בשנת 1969, כמו בשנים 1967 ו-1968 אך הירידה במשקלן היתה איטית יחסית. ב-1969 הגיע משקלן ל-19.5 אחוזים מסך כל ההכנסות התפעוליות, לעומת 29.5 אחוזים ב-1966, 25.6 אחוזים ב-1967 ו-21.0 אחוזים ב-1968. האטת קצב הירידה קשורה לעלייה בהכנסות מעסקי תיווך שטרות בעקבות הגידול ביתרה השנתית הממוצעת ובעמלות.

העלייה במשקל ההכנסות מריבית, דיבידנדים ורווחי הון על ניירות ערך נמשכה גם ב-1969 ומשקלן של הכנסות אלה הגיע ל-13.5 אחוזים, לעומת 12.2 אחוזים בשנה הקודמת. במשקל ההכנסות מריבית מהלוואות חלה עלייה קלה ב-1969, לאחר שבשנה הקודמת אירעה ירידה, ומגמה הפוכה נרשמה לגבי ההכנסות מריבית מפיקדונות. התפתחות זו מבטאת את הגידול המהיר באשראי בשנת 1969, יחסית לגידול בנכסים הנזילים של המוסדות הבנקאיים. רווחי ההון של המוסדות הבנקאיים מנכסים והשקעות שאינן ניירות ערך סחירים הגיעו בשנת 1969 ל-4.5 מיליון ל"י, זאת לאחר גיכוי הוצאות חד-פעמיות בסך 1.2 מיליון ל"י. ראוי לציין, כי הנתונים לשנת 1969 אינם בני-השוואה באופן מלא לנתונים על רווחי הון בשנים 1968 ו-1967.

3. הוצאות המוסדות הבנקאיים

העלייה המהירה בפעילות המוסדות הבנקאיים ב-1969 השתקפה גם בעלייה מהירה בהוצאותיהם. עלייה זו היתה נמוכה במידת-מה מזו של השנה הקודמת (כשם שגם בהכנסות

⁴ לפי הנתונים בבנק ישראל, דין וחשבון 1969, פרק י"ח, מסתבר, כי לא עלו הכנסות הבנקים מעמלות הנפקה של ניירות ערך, אך עלו ההכנסות מעמלות ממסחר. הדבר אמור במיוחד בעלייה של 15.6 אחוזים במסחר באיגרות חוב בבורסה, עלייה ב-37.6 במסחר במילווה קצר מועד, ואילו במסחר במניות חלה ירידה ב-4.4 אחוזים. סביר להניח, כי הנתון על הגידול במסחר באיגרות חוב הינו מוטה כלפי מעלה באשר אין הוא כולל את המסחר באיגרות שלא נרשמו בבורסה (מילוה ביטחון תשכ"ח ותשכ"ט ומילוה קליטה 1964). נתונים אלה אינם כוללים את העימות הפנימי בעסקות של כל מוסד, שאינן מתבצעות בבורסה.

פיקדונות הציבור במוסדות הבנקאיים והריבית הממוצעת ששולמה, עד 1967 עד 1969

1969	1968	1967	
			פיקדונות עובר ושב במטבע ישראלי זור —
2,139.8	1,983.2	1,622.2	יתרה ממוצעת (מיליוני ל"י)
1.7	2.0	1.9	ריבית שנתית ממוצעת (אחוזים) *
840.5	549.0	308.8	תכניות חיסכון מאושרות — יתרת ממוצעת (מיליוני ל"י)
8.0	7.2	6.6	ריבית שנתית ממוצעת (אחוזים) *
4,278.8	3,445.0	2,345.3	פיקדונות שונים לזמן קצוב ** — יתרה ממוצעת (מיליוני ל"י)
6.7	6.0	5.9	ריבית שנתית ממוצעת (אחוזים) *

* סך כל הריבית ששולמה, לפי לוח 2, מחולק כיתרה השנתית הממוצעת של הפיקדונות מסוג זה.
** פיקדונות לזמן קצוב במטבע ישראלי, חשבונות פו"ק תמ"מ ופת"ח ופיקדונות למתן הלוואות של מוסדות מאושרים.

התפעוליות נרשמה האטה בשנת 1969). ההוצאות התפעוליות של המוסדות הגיעו ב-1969 ל-764.1 מיליון ל"י, עלייה בשיעור 28.1 אחוזים, לעומת עלייה בשיעור 28.7 אחוזים ב-1968. תשלומי הריבית על פיקדונות הציבור עלו בשנת 1969 ב-103.8 מיליון ל"י שהן 36.3 אחוזים, זאת, לעומת עלייה בשיעור 50.3 אחוזים בשנה הקודמת. ההאטה בקצב גידול תשלומי הריבית היא בעיקר תוצאה של ההאטה בגידול ביתרה השנתית הממוצעת של הקבוצות העיקריות של הפיקדונות.

בשנת 1969 הואטה ההתרחבות המוניטרית במידה ניכרת בהשוואה לקודמתה דבר שהביא לירידה בולטת בקצב הגידול של פיקדונות לזמן קצוב במטבע ישראלי, של פיקדונות עובר ושב, של תכניות חיסכון ושל פיקדונות הצמודים ונקובים במטבע חוץ.⁵

ב-1969 הסתכמה הריבית ששילמו הבנקים על פיקדונות עובר ושב ב-35.5 מיליון ל"י — ירידה בשיעור 8.5 אחוזים לעומת 1968. התשואה השנתית ששולמה במוצעת על פיקדונות אלה הגיעה ב-1969 ל-1.7 אחוזים לעומת 2.0 אחוזים אשתקד (ראה לוח 5).

בדיקת הרכב פיקדונות עובר ושב מגלה, כי ב-1969 לא חל שינוי משמעותי בהרכב פיקדונות עובר ושב לפי גודלם וכן לא חל שינוי במשקל הפיקדונות הנמשכים שלא על ידי שיקים.⁶ בדומה לשנה הקודמת, גם בשנת 1969 נרשם הגידול המהיר ביותר בתשלומי ריבית על תכניות חיסכון מאושרות — אלה עלו ב-27.8 מיליון ל"י, שהן 70.2 אחוזים. עלייה זו מבטאת, מלבד את הגידול ביתרה השנתית הממוצעת של התכניות גם עלייה בשיעור הריבית שנוקפה לזכותם של המפקידים: מ-7.2 אחוזים ב-1968 ל-8.1 אחוזים ב-1969.

קשה לראות בעלייה הזקופה בשער הריבית עלייה במחיר הפעלת תכניות החיסכון, מנקודת ראות הבנקים, שכן בשנת 1969 לא חל שינוי משמעותי בתנאי תכניות החיסכון שעשוי היה לייקר את הפעלתן. בתכניות "תמורה" חל אמנם שיפור ניכר בתשואה לחוסכים, אך שיפור זה לא נבע מתשלום ריבית גבוהה יותר לחוסכים על ידי הבנקים אלא מההסדר, שלפיו קיבל האוצר את איגרות מלווה הקליטה שהופקדו בתכניות "תמורה" בערך הגבוה ממחיר השוק שלהן.⁷

⁵ ראה בנק ישראל, דין וחשבון 1969, פרק י"ד, סעיף 2, הגידול ביתרת פיקדונות עובר ושב ופיקדונות לזמן קצוב במשך השנה היה נמוך, אף כי היתרה השנתית הממוצעת של פיקדונות אלה עלתה בשיעור ניכר בהשוואה ליתרה הממוצעת בשנת 1968.

⁶ בדיקה זו ואחרות מעוררות חשד, כי הירידה בריבית הממוצעת ששולמה על פיקדונות עובר ושב היא הטיה הנגרמת מאי התאמה בנתונים.

⁷ ראה הסבר מפורט אצל ר' צנטלר, "תכניות החיסכון המאושרות, 1955-1969", סקר בנק ישראל 35, ירושלים, מאי 1970, עמ' 25-26.

ייתכן שהשינוי בתשואה הזקופה בשנת 1969 נובע משינוי בחלקם של הבנקים השונים בתכניות החיסכון. שינוי כזה עלול לשנות את התשואה המחושבת, בגלל העדר שיטה אחידה, בבנקים השונים, לביצוע הזקיפות לזכות החוסכים.

הריבית ששילמו הבנקים בשנת 1969 על פיקדונות שונים לזמן קצוב הגיעה ל-286.6 מיליון ל"י — עלייה בשיעור 38.2 אחוזים, לעומת השנה הקודמת. תשלומים אלה כוללים, בעיקר, את הריבית ששולמה על פיקדונות פו"ק ותמ"מ, על פיקדונות לזמנים קצובים במטבע ישראלי, על פיקדונות תושבי חוץ ועל פיקדונות למתן הלוואות.

הרכב ההוצאות בסעיף זה הוא כדלקמן: 101.6 מיליון ל"י שולמו על פיקדונות פו"ק ותמ"מ, 75.8 מיליון ל"י — על פיקדונות הציבור למתן הלוואות (בעיקר פיקדונות של קופות גמל ומוסדות כספיים אחרים), ו-34.4 מיליון ל"י על פיקדונות לזמנים קצובים במטבע חוץ, בעיקר פיקדונות תושבי חוץ (פת"ח). הריבית ששולמה על פיקדונות לזמן קצוב במטבע ישראלי הסתכמה ב-74.8 ל"י על יתרה שנתית ממוצעת של 896 מיליון ל"י, כלומר ריבית ממוצעת בשיעור 8.4 אחוזים (הנתונים שבידינו אינם מאפשרים לערוך השוואה עם שנת 1969).

ראוי לציין, כי בשנת 1969 לא שונו שערי הריבית על חשבונות פו"ק ותמ"מ ועל פיקדונות תושבי חוץ. הריבית על פיקדונות לזמן קצוב במטבע ישראלי עלתה ב-2 עד 3 אחוזים במשך השנה, בעקבות המחסור בנוזלות.

גידול ניכר חל בהוצאות הריבית על פיקדונות מוסדות בנקאיים והלוואות אחרות, הוצאות אלה הן ברובן במטבע חוץ ומהוות את התשלום עבור כספים שמגייסים הבנקים בחוץ לארץ, בעיקר למימון עסקי יבוא ולשם השקעתם בשוקי ההון הבינלאומיים. כפי שניתן לראות בנספח, עלתה היתרה השנתית הממוצעת של פיקדונות והלוואות מבנקים בחוץ לארץ ב-47 מיליון ל"י, כך שיש להניח, שהגידול בהוצאות הריבית בסעיף זה ב-11.8 מיליון ל"י משקף גם את עליית שערי הריבית בחוץ לארץ בשנת 1969.

הריבית על הלוואות נכיון משנה בבנק ישראל הסתכמה בשנת 1969 ב-19.9 מיליון ל"י, עלייה בשיעור 59.1 אחוזים לעומת השנה הקודמת. גידול זה נובע ברובו מהתרחבות נכיון המשנה הקשורה בגידול הרב בקרנות למימון היצוא. בשער נכיון המשנה לא חל בשנת 1969 כל שינוי. הגידול המהיר בפעילות המוסדות הבנקאיים בשנת 1969 היה מלווה בעלייה מהירה בהוצאות על שכר, בהשוואה לשנה הקודמת, אך עלייה זו היתה נמוכה מקצב הגידול של הנכסים ושל ההכנסות בשנת 1969.

השכר והתשלומים הגלויים עלו ב-1969 ב-29.4 מיליון ל"י, שהן 17.4 אחוזים, לעומת עלייה בשיעור 13.1 אחוזים בשנת 1968 ועלייה בשיעור 3.6 אחוזים ב-1967.⁸

לוח 6

מספר העובדים במוסדות הבנקאיים וההוצאות לעובד, 1968 ו-1969

1969	1968	
13,616	12,871	מספר העובדים ממוצע *
11,389	10,725	שכר שנתי ממוצע לעובד (ל"י)
3,157	2,527	תשלומים גילויים שנתיים לעובד (ל"י)
5.8	3.9	שיעור הגידול במספר העובדים הממוצע (אחוזים)
		שיעור הגידול בשכר ותשלומים גילויים לעובד (אחוזים)
9.8	10.1	

* מספר העובדים בסוף שנה זו ובסוף השנה הקודמת מחולק בשניים.

⁸ מבדיקה שנערכה התברר, כי משקל תשלומי הפנסיה בסך כל ההוצאות על שכר ותשלומים גלויים הוא פחות מאחוז אחד, כך שלהתפתחות מרכיב זה השפעה אפסית על כלל ההוצאות לשכר ולתשלומים גלויים.

כפי שניתן לראות בלוח 6, מורכבת עליית השכר והתשלומים הנלווים מגידול ב-5.8 אחוזים בממוצע השנתי של מספר העובדים (3.9 אחוזים ב-1968) ומעלייה ב-9.8 אחוזים בשכר ובתשלומים הנלווים לעובד (10.1 אחוזים ב-1968).

ראוי לציין, כי גם בשנת 1969 עלה השכר השנתי לעובד במוסדות הבנקאיים בשיעור הגבוה מזה של הממוצע של כלל העובדים במשק: עלייה של 6.1 אחוזים במוסדות הבנקאיים לעומת 4.6 אחוזים בכלל המשק⁹.

ההוצאות המינהליות והאחרות עלו בשנת 1969 ב-10.1 מיליון ל"י שהן 13.9 אחוזים, שיעור הנמוך מקצב הגידול של ההכנסות, מרכיבי הוצאה אחרים והנכסים.

גידול רב יחסית חל בשנת 1969 בקנסות ששילמו המוסדות לבנק ישראל בגלל הגירעונות בנזילות. הקנסות הגיעו ל-3.8 מיליון ל"י, לעומת 1.2 מיליון ל"י ב-1968, וזאת לאחר נכיון המשנה הרב שעשה בנק ישראל ברביע האחרון של שנת 1969 על מנת להקל את מצב הנזילות החמור ששרר במשק.

הקפיצה בקנסות מבטאת, כמובן, את העובדה שבמשך רוב חודשי 1969 היו המוסדות שרויים בגירעונות נזילות, ואילו בשנת 1968 היו עודפי נזילות בשלושת הרבעים הראשונים של השנה.

החובות הרעים, הפרשות ומחיקות עלו ב-1969 ב-1.5 מיליון ל"י והגיעו ל-8.5 מיליון ל"י, וזאת במקביל לגידול המהיר שחל באשראי לציבור בשנים 1968 ו-1969.

ההתפתחות של מרכיבי ההוצאות שתוארה לעיל הביאה לשינויים הבאים בהתפלגות ההוצאות התפעוליות: משקל ההוצאות על שכר ותשלומים נלווים המשיך לרדת בשנת 1969 והגיע ל-23.6 אחוזים לעומת 25.9 אחוזים ב-1968 ו-29.8 אחוזים ב-1967. באופן מקביל, המשיך גם משקל ההוצאות המינהליות והחובות הרעים לרדת והגיע ל-11.4 אחוזים.

במשקל הריבית על פיקדונות הציבור חל גידול ובשנת 1969 הגיע משקל זה ל-46.4 אחוזים לעומת 43.8 אחוזים ב-1968 ו-38.0 אחוזים ב-1967.

משקל תשלומי הריבית האחרים היה 9.7 אחוזים, בהשוואה ל-9.4 אחוזים ב-1968 ו-10.9 אחוזים ב-1967.

4. רווחי המוסדות הבנקאיים

בשנת 1969 נמשך הגידול המהיר ברווחי המוסדות הבנקאיים. המיון מחדש של מספר סעיפי הכנסות מקשה להשוות את קצב הגידול של מרכיבי הרווח התפעולי ב-1969 עם קצב הגידול בשנים קודמות. הנתונים על הרווח הכולל (הרווח התפעולי + רווחי הון) שהם בני השוואה עם השנים הקודמות מצביעים על החשת קצב הגידול של רווחי המוסדות בשנת 1969 בהשוואה לשנת 1968 וכן בהשוואה לרוב שנות השישים. הרווח הכולל של המוסדות עלה ב-1969 ב-21.5 מיליון ל"י שהן 37.0 אחוזים, לעומת עלייה ב-13.8 אחוזים בשנת 1968 (ראה לוח 2).

הרווח התפעולי של המוסדות הבנקאיים בשנת 1969 עלה ב-19.4 מיליון ל"י, שהן 34.8 אחוזים, והגיע ל-75.1 מיליון ל"י. רווחי הון בניכוי הוצאות חד פעמיות הסתכמו בשנת 1969 ב-4.5 מיליון ל"י, לעומת 2.4 מיליון ל"י ב-1968. ההפרשות שהפרישו המוסדות לתשלום מס הכנסה על הרווח התפעולי הסתכמו בשנת 1969 ב-35.6 מיליון ל"י אך אלה הם מספרים ארעיים שכן עדיין לא הוצאו שומות סופיות.

בלוח 7 מוצגת ההתפתחות של מספר מדדים לרווחיות המוסדות הבנקאיים, המאפשרים, בין השאר, להבין את הגורמים המשפיעים על השינויים ברווחיות ביחס להון העצמי של המוסדות.

את היחס שבין הרווחים להון העצמי ניתן לפרק למרכיביו באופן הבא:

$$\frac{\text{רווח}}{\text{הון עצמי}} = \frac{\text{רווח}}{\text{הכנסות}} \times \frac{\text{הכנסות}}{\text{נכסים}} \times \frac{\text{נכסים}}{\text{הון עצמי}}$$

⁹ ראה בנק ישראל, דיווח שבון 1969, לוח ט"ו, עמ' 133.

לוח 8

התחלקות הבנקים המשחריים לפי שיעור גידול רווחיהם הכוללים, לפני תשלום מס הכנסה, 1967 עד 1969

סך הכול		אחוז הגידול ברווחים											בנקים שהפסידו		1967	
		101 ויותר		100-51		50-26		25-11		10-0		ירידה		נכסי הבנקים בקבוצה		מספר הבנקים בקבוצה
נכסי כל הבנקים	מספר הבנקים	נכסי הבנקים בקבוצה כאחוז מנכסי כל הבנקים	מספר הבנקים בקבוצה כאחוז מנכסי כל הבנקים	נכסי הבנקים בקבוצה כאחוז מנכסי כל הבנקים	מספר הבנקים בקבוצה כאחוז מנכסי כל הבנקים	נכסי הבנקים בקבוצה כאחוז מנכסי כל הבנקים	מספר הבנקים בקבוצה כאחוז מנכסי כל הבנקים	נכסי הבנקים בקבוצה כאחוז מנכסי כל הבנקים	מספר הבנקים בקבוצה כאחוז מנכסי כל הבנקים	נכסי הבנקים בקבוצה כאחוז מנכסי כל הבנקים	מספר הבנקים בקבוצה כאחוז מנכסי כל הבנקים	נכסי הבנקים בקבוצה כאחוז מנכסי כל הבנקים	מספר הבנקים בקבוצה כאחוז מנכסי כל הבנקים	נכסי הבנקים בקבוצה כאחוז מנכסי כל הבנקים	מספר הבנקים בקבוצה כאחוז מנכסי כל הבנקים	
100.0	23	14.1	7	37.0	3	0.0	0	1.2	2	20.5	2	24.2	6	3.0	3	1967
100.0	22	8.2	8	4.9	2	74.0	3	5.0	3	0.1	1	7.4	4	0.4	1	1968
100.0	22	2.6	4	29.1	6	57.2	3	1.5	2	0.2	1	4.2	3	5.2	3	1969

לוח 7

מדדים לרווחיות המוסדות הבנקאיים, 1968 ו-1969 *

1969	1968	
(מיליוני ל"י)		
10,841.5	8,726.1	(1) סך הנכסים **
72.7	53.9	(2) הרווחים התפעוליים
4.5	2.4	(3) רווחי הון נטו
77.2	56.3	(4) הרווחים הכוללים
804.7	623.5	(5) ההכנסות התפעוליות
809.2	625.9	(6) ההכנסות הכוללות
334.9	307.5	(7) ההון העצמי ***
(אחוזים)		
מדדים כוללים		
9.5	9.0	(8) שולי הרווח הכולל $\left(\frac{4}{6}\right)$
7.5	7.2	(9) התשואה הכוללת לנכסים $\left(\frac{6}{1}\right)$
23.1	18.3	(10) הרווחים הכוללים ביחס להון העצמי $\left(\frac{4}{7}\right)$
מדדים תפעוליים		
9.0	8.6	(8) שולי הרווח התפעולי $\left(\frac{2}{5}\right)$
7.4	7.1	(9) התשואה התפעולית לנכסים $\left(\frac{5}{1}\right)$
21.7	17.5	(10) הרווחים התפעוליים ביחס להון העצמי $\left(\frac{2}{7}\right)$
32.4	28.4	(11) המנוף הפיננסי $\left(\frac{1}{7}\right)$

* אינו כולל בנקים שאין להם הון עצמי מקומי (פולסקא, הולנד וברקליס), לכן נתוני לוח זה אינם מתאימים לאלה המופיעים בלוח 2 ובלוח הנספח.
 ** ממוצע הנכסים (כולל חשבונות מקבילים) לסופי 12 החודשים.
 *** ממוצע הון עצמי (הון נפרע ורורבות גלויות) לסופי 12 החודשים.

היחס שבין הרווח להכנסות ייקרא "שולי הרווח", היחס שבין ההכנסות לנכסים ייקרא "התשואה לנכסים", והיחס שבין הנכסים להון העצמי — "המנוף הפיננסי".

המדדים המוצגים בלוח 7 נערכו הן לגבי הרווח התפעולי והן לגבי הרווח הכולל, שכן לצרכים מסויימים יש עניין בשני הסוגים.

גם המדדים התפעוליים וגם המדדים הכוללים מצביעים על המשך העלייה המהירה ברווחיות בשנת 1969. כזכור, גם בשנת 1968 חל שיפור רב במדדי הרווחיות אלא שבשנה זו הוסבר השיפור בהתרחבות המוניטרית המהירה במשך השנה ובעלייה המהירה בפעילות הכלכלית במשק. בשנת 1969 הואט אמנם קצב ההתרחבות המוניטרית וגם בקצב הגידול של הפעילות הכלכלית חלה ירידת-מה בהשוואה ל-1968, אך הגידול ביתרה השנתית הממוצעת של נכסי המוסדות היה נמוך רק במקצת מזה של שנת 1968. נוסף על כך פעלה המתיחות בשוק הכספים להעלאת התשואה על הנכסים ולעליית שולי הרווח. השפעת גורמים אלה על הרווחיות ביחס להון העצמי חוזקה על ידי

העלייה האיטית יחסית בהון העצמי, או, במלים אחרות, על ידי עלייה במנוף הפיננסי שהפעילו המוסדות הבנקאיים.

להלן נדון בהשתקפות התפתחויות אלה בהשתנות מדדי הרווחיות ב-1969. עליית התשואה לנכסים קשורה הן לשינוי במבנה הנכסים של המוסדות והן לעליית התשואה על מספר סוגי נכסים.

בשינוי במבנה הנכסים ב-1969 בולטת ירידת משקלם של הנכסים הנזילים ושל הפיקדונות במטבע חוץ בבנק ישראל, שהתשואה עליהם נמוכה יחסית לתשואה על הלוואות ועל השקעות. שינוי זה הוא תוצאה של מספר גורמים: ראשית, ההאטה בגידול בנכסים הנזילים בשנת 1969 שלא לוותה בהאטה מקבילה באשראי שנתנו המוסדות, שכן אלה הקטינו את שיעור הנזילות בפועל והרחיבו את ההלוואות מתוך פיקדונות למתן הלוואות.

כמו כן חלה האטה חריפה בגידול (ביתרה השנתית הממוצעת) של פיקדונות פו"ק ותמ"מ, שהריבית המתקבלת עבור הפקדתם בבנק ישראל נמוכה יחסית בהשוואה להאטה בגידול בתכניות חיסכון מאושרות, שהתשואה על ההשקעה בהן גבוהה יחסית.

העלייה בתשואה לנכסים אירעה בעיקר בתיק ניירות ערך והשקעות, בגלל תנאים נוחים בשוק איגרות חוב ובעסקי תיווך שטרות, ואולי אף הלוואות רגילות בעקבות המתיחות ששררה בשוק הכספים.

העלייה בשולי הרווח מבטאת בעיקר את העלייה האיטית יחסית בהוצאות על שכר ותשלומים נלווים ועל הוצאות מינהליות בהשוואה לעלייה בהיקף פעילות הבנקים. לעומת עלייה בנכסים בשיעור 24.2 אחוזים, שאיפשרה את העלייה בהכנסות התפעוליות בתוספת רווחי הון נטו ב-29.3 אחוזים, עומדת עלייה בשכר ובתשלומים הנלווים בשיעור 17.4 אחוזים ועלייה בהוצאות המינהליות¹⁰ ב-13.9 אחוזים.

גורם נוסף שפעל בשנת 1969 להרחבת שולי הרווח היה עליית המירווח שבין הריבית הדביטורית והקרדיטורית. הנתונים שבידינו אינם מאפשרים לקבוע בפסקנות שעלייה זאת אמנם התרחשה אך יש מספר סימנים המעידים על כך:

לוח 9

התחלקות הבנקים המסחריים לפי שיעורי ירידת רווחיהם הכוללים, לפני תשלום מס הכנסה, 1967 ו-1969

סך הכול	100-66		65-21		20-11		10-0			
	נכסי הבנקים	מספר בקבוצה	נכסי הבנקים	מספר בקבוצה	נכסי הבנקים	מספר בקבוצה	נכסי הבנקים	מספר בקבוצה		
נכסי הבנקים	נכסי הבנקים	נכסי הבנקים	נכסי הבנקים	נכסי הבנקים	נכסי הבנקים	נכסי הבנקים	נכסי הבנקים	נכסי הבנקים		
מספר בקבוצה	מספר בקבוצה	מספר בקבוצה	מספר בקבוצה	מספר בקבוצה	מספר בקבוצה	מספר בקבוצה	מספר בקבוצה	מספר בקבוצה		
כאחוז הבנקים	כאחוז הבנקים	כאחוז הבנקים	כאחוז הבנקים	כאחוז הבנקים	כאחוז הבנקים	כאחוז הבנקים	כאחוז הבנקים	כאחוז הבנקים		
מנכסי כל הבנקים	מנכסי כל הבנקים	מנכסי כל הבנקים	מנכסי כל הבנקים	מנכסי כל הבנקים	מנכסי כל הבנקים	מנכסי כל הבנקים	מנכסי כל הבנקים	מנכסי כל הבנקים		
24.2	6	2.7	1	1.2	3	19.9	1	0.4	1	1967
7.4	4	0	0	5.4	3	2.0	1	0	0	1968
4.2	3	3.9	2	0.3	1	0	0	0	0	1969

¹⁰ לרבות קנסות.

ראשית, חלה עלייה במירווח על עסקי השטרות בתיווך במשך שנת 1969. בנוסף לכך עלה משקל עסקי תיווך השטרות בהשוואה לקבלת פיקדונות לזמן קצוב במטבע ישראלי. שנית, נראה שהביקוש הרב לאשראי שהתקיים ב-1969 איפשר למוסדות הבנקאיים להגדיל את הכנסותיהם מהלוואות מבלי שתחול עלייה בריבית על פיקדונות עובר ושב שהם מקור חשוב של גיוס כספים לשם מתן הלוואות. גורם נוסף לעליית הרווחיות ביחס להון העצמי, לבד מהעלייה בתשואה לנכסים ובשולי הרווח היה עליית המנוף הפיננסי. בשנת 1969 "הפעילה" כל ל"י של הון עצמי שהושקע במוסדות 32.4 ל"י של נכסים, לעומת 28.4 ל"י ב-1968. עליית המנוף מבטאת, כמובן, את העובדה שהנכסים עלו בשיעור גדול יותר מאשר ההון העצמי. נתוני לוחות 8 ו-9 מורים, כי העלייה ברווחיות הבנקים ב-1969 לא היתה מרוכזת במספר מצומצם על מוסדות. אמנם חל גידול-מה במספר ובמשקל של הבנקים שהפסידו או שרווחיהם ירדו אך תופעה זו מוסברת בעיקר עקב הפיכת שתי אגודות לבנק. מספר הבנקים שרווחיהם עלו ב-1969 בשיעור העולה על 25 אחוזים היה 13, בדומה לשנה הקודמת, ומשקלם בסך כל נכסי הבנקים היה 88.9 אחוזים, לעומת 87.1 אחוזים ב-1968.

יתרות שנתיות ממצצעות של הנכסים, ההון

העלייה או ירידה (-)		1969	1968	1967		
1969	1968					
		(מיליוני ל"י)			(אחוזים)	
נכסים						
מזומנים						
13.3	9.0	52.1	46.0	42.2		
14.3	41.0	2,914.0	2,549.2	1,808.1	פיקדונות בבנק ישראל	
-0.2	22.3	48.1	48.2	39.4	פיקדונות בבנקים ובאגודות	
57.2	41.1	644.5	410.1	290.7	פיקדונות בבנקים ובסניפי הבנקים בחוץ לארץ	
93.3	462.5	17.4	9.0	1.6	הלוואות לבנקים בחוץ לארץ	
א ש ר א י ל צ י ב ו ר						
18.6	28.6	2,591.7	2,185.2	1,699.8	הלוואות לציבור *	
27.8	22.6	1,009.5	790.1	644.5	הלוואות מתוך פיקדונות מוסדות מאושרים למתן הלוואות **	
27.3	18.7	655.7	515.0	434.0	הלוואות מתוך וכנגד פיקדונות ממשלה למתן הלוואות	
22.0	25.6	4,256.9	3,490.3	2,778.3	סך כל האשראי לציבור	
נ י י ר ו ת ע ר ך						
30.0	51.9	99.7	76.7	50.5	שטרי אוצר	
-22.9	-33.0	63.6	30.6	45.7	מלווה קצר מועד	
32.5	100.2	336.7	254.2	127.0	ניירות ערך של ממשלת ישראל	
22.1	72.5	324.8	266.0	154.2	ניירות ערך של מוסדות וחברות בארץ ובחוץ לארץ	
39.4	6.9	30.4	21.8	20.4	השקעות בניירות ערך של חוץ לארץ	
25.6	63.2	815.2	649.3	397.8	סך כל תיק ניירות הערך	
ה ש ק ע ו ת ב ח ב ר ו ת ע ז ר						
28.7	60.6	212.8	165.3	102.9	השקעות בחברות עזר בארץ	
20.0	113.6	28.2	23.5	11.0	השקעות בחברות עזר בחוץ לארץ	
27.6	65.8	241.0	188.8	113.9	סך כל ההשקעות בחברות עזר	
28.8	15.3	121.3	94.2	81.7	בנייני הבנקים ונכסים דלא נידי	
23.1	-7.1	1,663.9	1,351.3	1,454.3	סעיפים מקבילים ***	
59.6	12.4	532.5	333.6	296.7	חשבונות אחרים	
23.3	25.5	11,306.9	9,170.0	7,304.7	סך הכול	

* אינו כולל נכיון משנה בבנק ישראל : ב-1967 207 מיליון ל"י, ב-1968 292 מיליון ל"י וב-1969 428 מיליון ל"י.
 ** כולל אשראי לממשלה שניתן מתוך פיקדונות אלה.
 *** כולל שטרות בתיווך : ב-1967 857.4 מיליון ל"י, ב-1968 662.1 מיליון ל"י וב-1969 708.9 מיליון ל"י.

והתחייבויות של המוסדות הבנקאיים, 1967 עד 1969

העלייה או ירידה (-)		1969	1968	1967	
1969	1968				
(אחוזים)		(מיליוני ל"י)			
					הון והתחייבויות
12.9	8.1	211.6	187.4	173.4	הון נפרע
2.7	7.4	123.4	120.1	111.8	קרן שמורה וקרנות הון
8.9	7.8	335.0	307.5	285.2	סך כל ההון והקרנות
13.4	42.2	44.7	39.4	27.7	שטרי חוב הוגיים
-18.0	58.4	64.5	78.7	49.7	פיקדונות של בנקים ואגודות
46.7	80.1	250.7	170.9	94.6	פיקדונות של בנקים זרים
27.7	-11.0	87.6	68.6	77.1	הלוואות מבנק ישראל *
					פיקדונות עובר ושב
6.1	29.8	1,164.9	1,098.1	846.0	פיקדונות עובר ושב על ידי צ'קים
6.3	12.4	623.3	586.5	521.8	פיקדונות עובר ושב לא על ידי צ'קים
8.8	31.7	54.2	49.8	37.8	פיקדונות של חברות עור ופיקדונות והמחאות לפירעון
19.5	14.9	297.4	248.8	216.6	פיקדונות עובר ושב והמחאות לפירעון במטבע חוץ
7.9	22.2	2,139.8	1,983.2	1,622.2	סך כל הפיקדונות עובר ושב
53.1	77.8	840.5	549.0	308.8	תוכניות חיסכון מאושרות
24.9	111.7	895.8	717.2	338.8	פיקדונות לזמן קצוב במטבע ישראלי
26.7	41.8	2,478.2	1,955.8	1,379.7	פיקדונות לזמן קצוב במטבע חוץ
26.5	24.3	1,028.3	813.0	654.2	פיקדונות הציבור למתן הלוואות
172.2	4.3	39.2	14.4	13.8	פיקדונות עובר ושב וזמן קצוב של הממשלה
26.8	15.3	635.4	501.3	434.8	פיקדונות ממשלה למתן הלוואות
23.1	-7.1	1,663.8	1,351.3	1,454.4	סעיפים מקבילים
36.8	23.5	670.7	490.4	396.9	חשבוניות אחרים
32.3	25.5	11,306.9	9,170.0	7,304.7	סך הכול